

- універсальності реалізації державної політики;
- певного рівня самостійності цих органів у способах реалізації державної політики;
- посилення співпраці між урядом та органами місцевого самоврядування;
- впровадження дієвих механізмів узгодження рішень центральних і місцевих органів виконавчої влади, які зачіпають інтереси місцевого самоврядування;
- розв'язання проблеми делегування повноважень виконавчої влади місцевому самоврядуванню, законодавчого визначення принципів, умов та порядку їх делегування, форми контролю за виконанням делегованих повноважень, а також відповідальності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб за невиконання або неналежне виконання делегованих повноважень;
- створення механізму ефективного контролю за законністю здійснення власних повноважень органами місцевого самоврядування [6].

Таким чином, підсумовуючи дослідження, слід: по-перше, вдосконалити взаємодію місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування і по-друге, впровадити розмежування повноважень між органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, передачу надлишкових функцій від центральних органів виконавчої влади до органів місцевої влади. А ці удосконалення, як наслідок, посприяють проведенню адміністративної реформи.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради. - 1996.- №30.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 року // Відомості Верховної Ради. - 2013. - №280/97-ВР.
3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1997 року // Відомості Верховної Ради. - 2014. - № 586-XIV.
4. Толстоухова А. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток / А. Толстоухова, Н. Нижник, Н. Гончарук. – Д.: Монолит, 2010. – 400 с.
5. Делія Ю. Делеговані повноваження: немає підконтрольності без відповідальності / Ю. Делія. - Право України. - №9, 1999. - С. 23.
6. Гончарук Н. Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування: правові й функціональні аспекти [Електронний ресурс] / Н. Гончарук, Л. Прокопенко / Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2011-3/doc/1/04.pdf>.

Педагогічні науки

Козлов Є.В.

доцент кафедри філософії

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

ПОСИЛЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ СКЛАДОВОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

Потужна динаміка суспільно-економічних перетворень у сучасному глобалізованому світі визначає нові соціальні завдання для системи вищої освіти. Інформаційне суспільство потребує фахівців, здатних не тільки постійно здобувати, а й безперервно поглиблювати знання, самостійно опрацьовувати великі масиви інформації, швидко реагувати на зміни у соціально-економічному середовищі та адаптувати свою професійну діяльність до нових умов життя.

У науково-педагогічних колах поширюється думка, що відповідно до вимог часу постає необхідність упровадження нової парадигми освітньої діяльності. Остання має бути спрямована на інтеграцію наукових досягнень у навчальний процес, що передбачає посилення наукової складової навчальних програм, використання інноваційних та імплементацію інформаційних технологій тощо. Іншими словами, нові соціальні завдання системи вищої освіти вимагають переходу «від викладання дисциплін до освоєння наук».

Не заперечуючи необхідності впровадження нової освітньої парадигми, слід зауважити, що у процесі вирішення нових соціальних завдань вищої школи може виникнути небезпека надмірного відхилення у бік сциєнтизму (наукоцентризму). Йдеться про те, щоб професорсько-викладацький склад українських вишів надто не захопився цим процесом і не забув про інше призначення вищого навчального закладу та «свята святих» освіти взагалі, себто про мету освіти як такої. А «метою освіти – читаємо у перших рядках Закону України «Про освіту» – є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору...» [1, с.3].

Стаття 4 зазначеного Закону проголошує, що «Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, **духовного і культурного розвитку** суспільства» [1, с.4-5]. У новій редакції Закону України «Про вищу освіту» вищий навчальний заклад визначається як «освітній, освітньо-науковий заклад, який... забезпечує навчання, **виховання осіб**» [2, п. 5 Ст. 1], а «якість вищої освіти – сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, **ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість** і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства» [2, п. 21 Ст. 1] (тут і вище курсив мій, – К.Є.).

Одним із головних завдань ВНЗ, згідно з тим же Законом, є «забезпечення культурного і духовного розвитку особистості, виховання осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, у дусі гуманізму, ...підвищення освітнього й культурного рівня громадян» [2, п. 2 Ст. 21].

Сучасний ритм суспільно-економічного життя ставить суворі вимоги до фахівців з боку професійної підготовки, це є очевидним. Але не менш очевидним виявляється і те, що у складних умовах жорсткої конкуренції, соціальної мобільності та суспільної невизначеності молода людина-фахівець без достатньої гуманітарної підготовки може стати беззахисною перед можливою деформацією своєї душевно-духовної структури внаслідок занурення у нестабільну (і часто ворожу) атмосферу буденної прагматики на майбутньому робочому місці на підприємстві, установі тощо.

Якщо сучасне техногенно-інформаційне суспільство через засоби масової комунікації надає необмежені можливості для інтерактивного спілкування та користування всесвітніми базами даних, що є, безперечно, визначним досягненням науково-технічного прогресу, то поряд із цим все більш реальною стає небезпека відчуження людини від своїх глибинних життєвих першооснов, «відриву» від «метафізичних коренів» буття, втрати ціннісної орієнтації та знеособлення. Бездумне «споживання» «продуктів» масової інформації призводить до створення масової культури як специфічної віртуальної реальності, що поступово формує адекватні феномени масової свідомості та врешті-решт масової, «урівняної» людини, яка втрачає здатність до критично-рефлексивного освоєння дійсності.

Вища школа *не може бути безвідповідальною щодо рівня культурного виховання* своїх випускників, щодо їх морально-духовних якостей і ціннісних орієнтацій. Система вищої освіти волею-неволею *переймає естафету виховання молоді у середній школі* (ліцеї, гімназії) та змушена вносити певні корективи та виправляти недоліки попереднього освітньо-виховного процесу. У випускника ВНЗ, що претендує на певну посаду, не питають, де він отримав середню освіту та наскільки ґрунтовною та якісною вона була.

Звідси очевидним є те, що освітня діяльність ВНЗ має бути *освітньо-виховною* діяльністю, і так само навчальний процес – *навчально-виховним* процесом (до речі, у Законі України «Про освіту» майже завжди використовується термін «навчально-виховний процес»). Збагачення змісту освіти негуманітарного профілю повинно відбуватися не за рахунок збільшення кількості спецкурсів і годин викладання фахових предметів (їх і так предостатньо), а за рахунок дисциплін гуманітарного циклу, що дасть можливість студенту краще зрозуміти самого себе, самовизначитись і розпочати велику внутрішню роботу самотворення та самовдосконалення. Тим самим вища школа створить умови для свідомої самореалізації особистості та надасть можливості для всебічного розвитку майбутнього спеціаліста.

Освіта у житті людини має величезне значення. Вона є не тільки засобом передачі наукових знань і досвіду минулого майбутнім поколінням, а й виконує функцію збереження та своєрідної трансляції того універсуму духовно-моральних ідеалів і цінностей, які складають глибинну основу як національної, так і загальнолюдської культури. Відтак, система освіти, й особливо вища школа, повинна бути соціально орієнтованою та гуманістично спрямованою, тому що від її якості та характеру залежить духовна атмосфера та ціннісна орієнтація суспільства, а звідси й успішне вирішення як державних соціально-економічних проблем, так і глобальних проблем сучасності.

Гуманітаризація вищої освіти є необхідною умовою підготовки професіоналів широкого профілю, здатних інтегрувати у своїй практиці знання з різних сфер життєдіяльності, ефективно працювати на «перетині» наук. Останнім часом в освітній галузі спостерігається певна дегуманізація, втрата гуманістичного смислу освіти на користь подальшого звуження та поглиблення спеціалізації. Унаслідок цього вища освіта може перетворитися на прагматичне та утилітарне засвоєння вузького спектру професійних знань і навичок.

Але ж людина-фахівець не є роботом, в якого можна «втиснути» купу необхідної інформації та запрограмувати на виконання відповідного набору маніпуляцій або здійснення певних технологічних процесів. Фахові знання – важливий фактор у підготовці спеціаліста, але ж досягнення справжнього професіоналізму та майстерності неможливе без наявності широкого світогляду та високої загальної культури людини.

Усім відомо, що дедалі більшого значення у діяльності підприємств, організацій та установ набуває так званий «людський фактор», що не завжди визначається рівнем фахової підготовки та практичними навичками і компетенціями персоналу, а здебільшого характеризується суто людськими якостями працівників. Порядність, відповідальність, цілеспрямованість, обов'язковість, дисциплінованість, комунікабельність, уміння працювати у команді та інші позитивні характеристики, що складають стрижень розвинутої людської особистості, якраз і повинні формуватися у молодій людини гуманітарним циклом навчальних дисциплін.

Необхідність посилення гуманітарної складової у навчальному процесі ВНЗ негуманітарного профілю як життєво важливої умови підготовки конкурентноспроможного фахівця підтверджується результатами соціопитування роботодавців. Згідно з даними популярного рейтингу ВНЗ «Компас» за 2012 р., який реалізується у рамках програми «Сучасна освіта», «ВНЗ, який закінчив молодий фахівець, аж ніяк не є першочерговим критерієм при прийомі на роботу. ...Найбільше компаній насамперед звертають увагу на розумові навички претендентів – креативність, здатність аналізувати інформацію, системність мислення, здатність до самонавчання тощо (54%), особистісні якості (стресостійкість, гнучкість, ініціативність, відповідальність тощо; 51%), рівень розвитку практичних навичок за фахом (47%) і рівень розвитку загальних комунікативних навичок (спілкування, ведення переговорів, розв'язання конфліктів, роботи в команді, роботи із клієнтом тощо; 37%)» [3]. Як бачимо, особистісним якостям роботодавці надають більшої ваги, ніж практичним навичкам за фахом.

Одним із основних недоліків, що часто згадується експертами, є так звана «невизначеність», під якою HR-фахівці розуміють «відсутність у випускників бачення власного майбутнього, чіткого розуміння мети та шляхів її досягнення, ...низький ступінь готовності брати на себе відповідальність за особисті результати, ...невизначеність життєвих цілей і бажань. ...Відсутність подібного розуміння заважає гармонійному розвитку кар'єри випускника» [3] (курсив автора, – К.Є.).

«Серйозною перешкодою у роботі випускника, – зазначається далі у рейтингу, – стає відсутність (або недостатній рівень володіння) так званих soft skills» [3]. Soft skills (англ. «м'які (або гнучкі) навички») забезпечують можливість бути успішним незалежно від специфіки діяльності та напрямку, в якому працює людина: «комунікабельність, вміння переконувати, презентувати, вести переговори, емоційний контроль, особистісний

розвиток, ерудиція, креативність» [4].

У більшості ВНЗ Німеччини «усвідомили необхідність готувати своїх випускників до ситуації, що склалася на ринку праці. Так, в учбовій програмі 80% німецьких університетів включено семінари та тренінги для набуття soft skills, або, як їх ще називають, «ключових компетенцій» [5]. «В українських ВНЗ, – читаємо у вищезгаданому рейтингу ВНЗ «Компас», – не викладаються (або викладаються на досить низькому рівні) такі базові, але «вкрай важливі» навички, як «soft skills», і в результаті молодим фахівцям доводиться «у терміновому, іноді навіть авральному, порядку надолужувати упущене» [3].

Слід зауважити, що зазначені соціальні навички, «ключові компетенції», які можна назвати загальнолюдськими, а не вузькоспеціалізованими, *набувати набагато важче, ніж здобувати фахові знання*, їх «розвиток відбувається повільніше, з великими зусиллями, і досягнення рівня, що вимагається, не є гарантованим» [4]. Якщо «поставити питання, що важливіше – hard skills («тверді навички»), під якими розуміють професійні знання, або soft skills, тобто вміння спілкуватися та працювати у команді, то вони, щонайменше, рівнозначні, – вважає експерт з питань рекрутингу та кадрової політики Беттіна Бартковяк (Дюсельдорф), – а той факт, що компанії очікують наявності soft skills у своїх претендентів, свідчить про те, що вони не бажають бачити у своїх колективах вузьколобих спеціалістів» [5].

Отже, необхідність посилення гуманітарної складової сучасної вищої освіти є нагальною потребою часу та важливим фактором підвищення конкурентоспроможності випускника. Треба не просто навчати студента як майбутнього вузького «профі-спеціаліста», а ще й виховувати його як майбутню широко освічену, всебічно розвинуту, благородну та високодуховну особистість, яка просто не дозволить собі бути поганим спеціалістом, оскільки фах – це лише один із вимірів цілісного буття такої людини.

Незалежно від нашого світогляду, наших прагнень або вподобань у житті кожної людини завжди присутній так званий екзистенційний фактор – кожен із нас завжди і повсякчас має справу перш за все із самим собою та своїм внутрішнім світом. Саме тому кожен із нас є насамперед людиною, і вже потім спеціалістом, викладачем, інженером тощо. Так само і вища школа своїх випускників передусім «виводить у люди», а вже потім в економісти, юристи, менеджери, експерти, вчені.

Перефразовуючи відомий вислів класика, можна стверджувати, що університет – не майстерня, де набувають професійних навичок і компетенцій майбутні вузькоспеціалізовані «ремісники», а передусім *храм освіти*, де молода людина повинна насамперед сформуватися як високодуховна особистість, у якій гармонійно поєднуються фахові знання з високим загальнокультурним рівнем, широкою ерудицією та здатністю до креативного мислення.

Отже, складні соціальні завдання сучасної вищої освіти неможливо успішно вирішувати без потужної гуманітарної складової у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Література:

1. Закон України «Про освіту» / ВР України: Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006.
2. Закон України «Про вищу освіту» (нова редакція) http://gost.at.ua/load/zakoni_ukrajini/zakon_ukrajini_pro_vishhu_osvitu_nova_redakcija/29-1-0-2458.
3. http://www.yourcompass.org/PDF%20Tables/Employees%20on%20University_Graduates.pdf.
4. Канардов И. Soft skills и Hard skills – в чем разница? <http://www.mental-skills.ru/synopses/6981.html>.
5. Сосницкая О. Soft Skills: "Мягкие навыки" твердого характера. <http://www.dw.de/soft-skills>.

Лебединець Г.М.

аспірант кафедри теорії та історії педагогіки

НПУ імені М.П.Драгоманова

м. Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ СЕРЕДНЬОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

З прийняттям законодавчої основи щодо зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР та постанови про стан і заходи дальшого розвитку педагогічної науки в Українській РСР розпочався новий етап у розвитку педагогічної науки в Україні. У Законі про народну освіту і школу зазначалось, що у зв'язку з перебудовою системи народної освіти визнати за потрібне підвищити рівень роботи науково-дослідних інститутів педагогіки і психології, педагогічних інститутів, основним напрямком наукової діяльності яких повинні бути розробка наукових основ змісту навчання і виховання в школі, удосконалення методів навчання й комуністичного виховання молоді. Необхідно приділити більше уваги розробці теорії радянської педагогіки, питанням політехнічного, професійного навчання і середньої спеціальної освіти, узагальненню й поширенню передового педагогічного досвіду [2]. Після прийняття Закону про школу і народну освіту науково-дослідні інститути педагогіки і психології УРСР, кафедри педагогіки і психології університетів і педагогічних інститутів провели значну роботу по складанню нових навчальних планів і програм для середньої школи, якими визначалися зміст і характер політехнічної освіти тощо. Ними передбачалося вивчення наукових основ сучасного виробництва у навчальних предметах фізико-математичного і біолого-географічного циклів; навчання ручній праці у початкових класах, праці в навчальних майстернях і на пришкольній ділянці в V-VIII класах; вивчення курсу «Основи виробництва» у старших класах; посилення участі школярів у виробничій праці на підприємствах і в сільських господарствах тощо.

Підготовка учнів до виробничої праці стала на деякий час першочерговим завданням школи. Це негативно відбилося на рівні знань, умінь та розумового розвитку учнів. Проте ця робота проводилася досить повільно, не завжди наукові праці були виконані на високому науковому рівні.

У вище зазначеній постанові від 13 липня 1959 р. вказувалось на серйозні недоліки в науково-дослідній педагогічній роботі: наукові дослідження в ряді важливих проблем педагогічної науки не задовольняли вимог життя, відставали від